

23. 3. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K volbě zmocněnce a obhájce trestně stíhané právnické osoby

V praxi se lze nezdávkou setkat s následující situací: Pro stejný skutek je zahájeno trestní stíhání jak fyzické osoby, tak právnické osoby, již je daná fyzická osoba jediným statutárním orgánem. V takovém případě se tato fyzická osoba, řekněme trestně stíhaný jednatel společnosti s ručením omezeným, zpravidla obrátí na advokáta se žádostí o obhajobu jeho i dané společnosti s ručením omezeným. Advokát následně jménem obou svých mandantů podá stížnost proti oběma usnesením o zahájení trestního stíhání, avšak ejhle, státní zástupce stížnost společnosti s ručením omezeným zamítne jako nedůvodnou, neboť byla podána osobou neoprávněnou.

V odůvodnění zamítavého rozhodnutí se lze dočíst, že advokát byl k obhajobě této společnosti jejím jednatelem zmocněn v rozporu s ustanovením § 34 odst. 4 zákona č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízením proti nim (dále jen „TOPO“), podle kterého „činit úkony v řízení nemůže osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci.“ Obyčejně poté následuje výzva, aby si daná společnost určila osobu k provádění úkonů v dalším řízení dle § 34 odst. 4 věta druhá TOPO. Je však automatické vyloučení obviněného jednatele společnosti ve vztahu k volbě obhájce této rovněž obviněné společnosti v souladu s právem právnické osoby na její obhajobu?

S ohledem na existenci zásady souběžné a nezávislé trestní odpovědnosti právnických a fyzických osob a za splnění podmínek § 8 a § 9 TOPO není vyloučeno, aby za jeden a tentýž skutek byly vedle sebe stíhány fyzická i právnická osoba. Zároveň však není vyloučeno, aby tyto osoby *de facto* splývaly, respektive, aby právnická osoba fakticky představovala pouze majetek fyzické osoby. Typicky se jedná o případ, kdy společnost s ručením omezeným má jediného společníka, který je současně jejím jediným jednatelem. V takové situaci však vyvstává zásadní problém: jak může jednatel této společnosti po zahájení trestního stíhání proti němu i společnosti docílit toho, aby společnost obhájoval jím preferovaný obhájce, zvláště pak tehdy, když se zájmy jednatele a společnosti shodují.

V minulosti orgány činné v trestním řízení odmítaly akceptovat plnou moc obhájce, kterého pro právnickou osobu zvolil trestně stíhaný statutární orgán, a to s odkazem na již citované ustanovení § 34 odst. 4 TOPO. Prakticky tak bylo vyloučeno, aby statutární orgán, pokud byl tvořen pouze jedinou osobou, zvolil právnické osobě zmocněnce či obhájce. Toho většinou zvolil až dodatečně soudcem ustanovený opatrovník podle § 34 odst. 5 TOPO, přičemž bylo plně v opatrovníkově režii, zda právnické osobě zvolí původně zamýšleného obhájce či nikoliv. Limitován při této volbě byl toliko

vágně definovaným „zájmem právnické osoby“.

K částečnému průlomů v této oblasti došlo poté, co Ústavní soud vydal **nález sp. zn. II.ÚS 131/18 ze dne 15. 8. 2018**. V tomto nálezu Ústavní soud vyhověl stížnosti právnické osoby, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání pro trestný čin podílnictví. Předseda představenstva právnické osoby jako osoba oprávněná činit úkony jejím jménem jí po zahájení trestního stíhání zvolil obhájkyň, avšak policejní orgán plnou moc obhájkyň odmítl s poukazem na § 34 odst. 4 TOPO, jelikož předseda představenstva měl být v dané trestní věci vyslechnut jako svědek. Jako správný potvrdilo tento postup následně krajské i vrchní státní zastupitelství. Do vydání tohoto nálezu Ústavní soud opakovaně odmítal jako zjevně neopodstatněné ústavní stížnosti právnických osob, které namítaly, že si nemohly zvolit svého obhájce s odkazem na tvrzení policejního orgánu, že osoby oprávněné činit úkony jménem obviněné právnické osoby budou v trestním řízení vyslechnuty jako svědci. Jak však sám Ústavní soud připustil, *„v důsledku vývoje odborné a komentářové literatury, zkušeností a problémů spojených se setrvalou praxí, a zejména s přihlédnutím k zásadnímu postavení práva na obhajobu v trestním procesu“* se otázce obhajoby právnické osoby v trestním řízení věnoval podrobněji než v předchozích případech. Poté, co došel k závěru, že právo na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod má i právnická osoba, Ústavní soud zdůraznil, že omezit právo právnické osoby zvolit si obhájce lze v případě, že zájmy osoby oprávněné činit úkony za obviněnou právnickou osobu (v projednávaném případě svědka) by mohly kolidovat se zájmy obviněné právnické osoby v otázce zvolení si obhájce. Přestože z dikce § 34 odst. 4 TOPO lze dovodit, že za obviněnou právnickou osobu nemůže obhájce zvolit osoba, která je v téže věci svědkem, podle Ústavního soudu by *„z hlediska účelu na tyto případy právní úprava dopadat neměla. Tato úprava totiž řeší problematiku střetu zájmů mezi obviněnou právnickou osobu a těmi, kdo za ni jednájí, přičemž k takovému střetu zájmů nedochází při volbě obhájce právnické osobě ze strany svědka. Proto je třeba ustanovení § 34 odst. 4 TOPO interpretovat úžeji a na uvedené případy jej neaplikovat. Jedině takový výklad je ústavně konformní. S ohledem na základní právo právnické osoby na obhajobu, jehož součástí je i právo zvolit si obhájce, je třeba ustanovení § 34 odst. 4 TOPO vykládat tak, že osoba oprávněná činit úkony za obviněnou PO (§ 34 odst. 1 TOPO) může této obviněné PO zvolit obhájce i v případě, že tato oprávněná osoba sama vystupuje v řízení jako svědek. Opačný přístup by totiž mohl, v extrémních situacích, vést i k cílenému šikanování obviněné právnické osoby, které by nebylo umožněno svobodně zvolit si obhájce s odkazem na § 34 odst. 4 TOPO tím, že by osobu za ni oprávněnou činit úkony orgány činné v trestním řízení označily za svědka“* Obdobně rozhodl Ústavní soud též **nálezem sp. zn. I.ÚS 2436/18 ze dne 20. 11. 2018**.

V obou případech se jednalo o situaci, kdy jediná osoba způsobilá činit za právnickou osobu úkony v trestním řízení byla v téže věci zároveň svědkem, nikoliv obviněným. I nadále tak bylo, zejména v případě jednočlenných společností s ručením omezeným, fakticky znemožněno či přinejmenším znesnadněno jejich právo zvolit si zmocněnce nebo obhájce podle své vůle, pokud byl v dané věci stíhán také jejich statutární orgán.

Vítanou změnu přinesl teprve nedávno vydaný **nález sp. zn. IV.ÚS 3139/19 ze dne 21. 1. 2020**, kdy se Ústavní soud zabýval otázkou ústavní konformity výkladu ustanovení § 34 odst. 4 TOPO v případě volby zmocněnce trestně stíhané právnické osobě osobou, která má ve stejném řízení postavení obviněného. V daném případě bylo zahájeno trestní stíhání společnosti s ručením omezeným pro podezření ze spáchání přečinu usmrcení z nedbalosti. Pro stejný skutek bylo zahájeno trestní stíhání rovněž proti jedinému jednateli této společnosti. Onen zmíněný jednatel po zahájení trestního stíhání udělil plnou moc advokátovi nejprve jako zmocněnci a následně též k obhajobě této společnosti, avšak orgány činné v trestním řízení měly za to, že advokát byl zmocněn osobou, která je ve smyslu § 34 odst. 4 TOPO vyloučena z činění úkonů v trestním řízení za právnickou osobu. Tak byla zamítnuta též tímto obhájcem podaná stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, neboť

dle názoru státní zástupkyně byla podána osobou neoprávněnou. Ústavní soud zopakoval, že právnícká osoba má právo na obhajobu, které lze omezit pouze v případě kolize zájmů obviněného jednatele se zájmy právnícké osoby v téže věci. Tuto kolizi zájmů však nemohou orgány činné v trestním řízení automaticky presumovat. Ve stěžejní části nálezu Ústavní soud uvedl následující: „Je v zájmu zachování tohoto práva, aby za právníckou osobu obviněný nečinil všechny úkony v trestním řízení, neboť i když se bude na počátku jevit, že má zcela shodné zájmy jako právnícká osoba, nikdy nelze vyloučit riziko kolize jeho zájmů se zájmy právnícké osoby, a to třeba i v budoucnu. Právě tomu usiluje předejít § 34 odst. 4 věta první TOPO. **I v takových případech je však třeba z hlediska dostatečného zajištění práva právnícké osoby na obhajobu umožnit takové formálně vyloučené osobě zvolit právnícké osobě zmocněnce dle § 34 odst. 2 TOPO, které má předcházet ustanovení opatrovníka dle § 34 odst. 5 TOPO.** Předně je totiž nutno vzpomenout, že i vůči takovému obviněnému stále platí presumpce nevinoty dle čl. 40 odst. 2 Listiny, a tedy nelze bez dalšího jen pro jeho status obviněného předpokládat, že jsou zde důvodné obavy z kolize zájmů. Považovat takového obviněného a priori za vyloučeného i z tohoto úkonu může tedy být proporcionálním zásahem do práva právnícké osoby na obhajobu jen tam, kde je zřejmé, že již takový úkon činí obviněný se záměrem poškodit právníckou osobu v jejím právu na obhajobu či své právo na obhajobu zvýhodnit na její úkor. Z logiky věci přitom plyne, že v této volbě je obviněný limitován tím, že nesmí jako zmocněnec dle § 34 odst. 2 TOPO zvolit osobu, která je uvedena ve výčtu § 34 odst. 4 TOPO. Pokud však zvolí jinou osobu, mohou orgány činné v trestním řízení tuto volbu považovat za neúčinnou jedině tehdy, je-li z konkrétních okolností zřejmé, že jde o zjevné zneužití práva (např. volba zmocněnce, který nemá k právnícké osobě vůbec žádný vztah, doručuje se mu na adresu v zahraničí, kde je nedostupný atd.). Jen v takových případech je možné právnícké osobě přesto, že jí byl zvolen zmocněnec, ustanovit opatrovníka dle § 34 odst. 5 TOPO.“

Do budoucna by tak v souladu s posledně citovaným nálezem orgány činné v trestním řízení již neměly plošně odmítat plné moci udělené obhájci či zmocněnci k vykonávání úkonů za právníckou osobu v trestním řízení osobou oprávněnou činit za právníckou osobu úkony v řízení podle § 34 odst. 1 TOPO, byť by se jednalo o osobu v postavení obviněného v téže věci. **Potom není ani vyloučeno, aby obhajobu v téže trestní věci obviněné právnícké i fyzické osoby vykonával jeden obhájce, pochopitelně za předpokladu, že si zájmy spoluobviněných neodporují^[1].**

Mgr. Jan Sekret

[Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s.r.o.](#)

Sokolská třída 60

120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 941 946

Fax: +420 224 941 940

e-mail: advokati@akbsn.eu

[1] § 37a odst. 2 trestního řádu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)